

PROBLEMA RESPONSABILIZĂRII SUBIECTULUI VINOVAȚ DE CAUZAREA PREJUDICIULUI ECOLOGIC ÎN CAZUL ÎN CARE ACESTA ESTE SUBORDONAT JURISDICȚIEI TRANSNISTRENE

Grigore ARDELEAN,

doctorand, lector universitar, Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”

SUMMARY

Issue identification and accountability subject is guilty of committing acts with injurious character image directly to encroaching environmental factors is one much debated today both in doctrine and in practice the application of rules to resolve these disputes. The complexity of the situation is determined by certain specific features of the object that is encroaching and refill these complexities with some political obstacles or territorial levels would constitute a disaster. The problem of separatism that is characteristic of the many ex-Soviet States constitutes a direct threat and influence on the prevention and sanction of perpetrators documentation located in the regions of Transnistria, minimize the possibility to ensure the right to a healthy environment and irrespective from the environmental point of view, both citizens of our country and other international countries.

Keywords: injury, environmental, responsibility, jurisdiction, compensation

REZUMAT

Problema identificării și responsabilizării subiectului vinovat de comiterea faptelor cu caracter prejudiciabil ce atentează direct la factorii de mediu, astăzi este una din cele mai discutate, atât în doctrină, cât și în practică, îndeosebi aplicarea regulilor la soluționarea acestor cauze. Complexitatea situației este determinată de anumite caracteristici specifice ale obiectului la care se atentează, iar șirul dificultăților se completează cu unele obstacole de natură politică sau la nivel teritorial, ceea ce ar conduce un la dezastru în cadrul soluționării litigiilor vizate. Problema separatismului, care este caracteristică numeroaselor state ex-sovietice, constituie o amenințare directă cu impact asupra prevenirii și sancționării autorilor situați în regiunea transnistriană, reduce posibilitatea de a asigura dreptul la un mediu sănătos și neprejudiciat din punct de vedere ecologic, atât cetățenilor din țara noastră, cât și celor din alte țări.

Cuvinte-cheie: prejudiciu, mediu, responsabilitate, jurisdicție, compensare

Introducere. Pilonii unei societăți dezvoltate sînt, de fapt, relațiile interumane care au ca geneză respectul reciproc, îngăduința, toleranța și perseverența, și nu aspectul economico-progresist, tehnologic și industrial care, în mod continuu, provoacă efecte secundare ce au ca rezultat suprimarea altor valori mult mai necesare omului, printre ele numărîndu-se și dreptul la un mediu sănătos și neprejudiciat din punct de vedere ecologic. Cu toate că în ultimii ani natura și-a intensificat avertismentele reflectate în catastrofe de proporții, iar autoritățile la nivel mondial tot mai frecvent atenționează subiecții ce desfășoară activități cu impact asupra mediului despre pericolul neglijenței menifestate în cursul exploataării resurselor naturale, totuși setea generată de progresul economic pare a fi mult mai aprigă.

De fapt, constatările ce datează încă din momentul în care omul

a conștientizat pericolul la care el însuși este expus ca urmare a activității proprii, ce prejudiciază direct factorii de mediu, au confirmat încă o dată efectul bumerangului, însă problema constă în faptul că efectul acestui bumerang este suportat de toți membrii societății, indiferent dacă unii au adus un prejudiciu mediului, iar alții, dimpotrivă, o îmbunătățire. Astfel, sesizăm că natura nu ține cont de principiul echității la „aplicarea sancțiunilor”, astfel, sîntem puși în fața faptului că în timp ce *unii* profită în exces de bogățiile naturii, povara sancțiunii este suportată de *toți* în mod egal. În această ordine de idei, constatăm că evitarea unor asemenea nelegiuiri este posibilă doar prin intensificarea măsurilor de prevenire a unor activități nocive și distrugătoare, desfășurate de cei obsedați de setea valorificării intereselor financiare, prin impunerea unor sancțiuni mai dure,

chiar și financiare ce urmează a fi cheltuite în procesul regenerării unor factori de mediu prejudiciați sau care pot fi prejudiciați.

Materiale studiate și metode aplicate. În scopul realizării unei cercetări detaliate a subiectului vizat în lucrare, au fost utilizate un șir de metode de cercetare: analiza, sinteza, comparația, metoda deductivă și cea sistemică. Pentru elaborarea prezentului studiu au fost consultate un șir de acte normative și legislative, manuale și monografii, articole în ediții periodice la tema vizată, lucrări științifice ale autorilor din țară și de peste hotare.

În procesul cizelării cadrului juridic ce reglementează modul de reparare a prejudiciului ecologic, este necesar a fi identificate toate deficiențele și fisurile existente în construcția juridică a acestor norme, atât la nivel teoretic, cât și la nivel aplicativ.

Rezultate obținute și discuții. Este evident faptul că în cursul implementării unor tehnici de reglementare mai eficiente, solicitate de necesitățile timpului, urmează a fi luată în calcul și complexitatea manifestărilor cu caracter ilicit asupra factorilor de mediu, cum ar fi diversitatea surselor de poluare, intervalul de timp dintre faptă și efect, imposibilitatea localizării sursei de poluare, precum și alți factori ce determină complexitatea procesului de reglementare. Pe lângă toate aceste divergențe întâlnite de legiuitor în cursul elaborării și adoptării unor reglementări specifice și eficiente, care de fapt sînt caracteristice tuturor statelor lumii, pentru unele state recunoscute a fi independente se mai adaugă, din păcate, și alte dificultăți dictate de factorul politic care nu are capacitatea de a controla, din anumite considerente, funcționalitatea principiului integrității teritoriale. Această problemă este caracteristică unor state ex-sovietice care nici pînă în prezent nu se pot impune asupra asigurării integrității teritoriale a statului declarat independent. Cu alte cuvinte, luînd în considerație faptul că orice daună de mediu se poate răsfrînge pe teritorii întinse, ținînd cont că poluarea nu are granițe datorită unor principii deosebite ce stau la baza funcționării factorilor naturali, iar, prin urmare, devine dificilă stabilirea intervalului de timp dintre comiterea faptei și apariția efectului negativ, problemele de dezbinare teritorială pot periclita grav procesul de depistare, evaluare, documentare și identificare a responsabilului de cauzarea unui prejudiciu ecologic.

În acest context, procesul asigurării unei reparări depline a daunei ecologice poate fi pus la îndoială din cauze independente de voința omului, așa cum consideră unii specialiști¹, dar și din cauze

¹ Autorul M. Duțu consideră că măsurarea ori evaluarea pagubelor în scopul atribuirii unor indemnizații ridică și alte probleme ca, de exemplu, pragul ori nivelul minim de

ce determină imposibilitatea accesului pe teritoriul unde este amplasată sursa de poluare, în scopul izolării acesteia, documentării și sancționării responsabililor care au admis cauzarea unor prejudicii mediului. Studiul în cauză este dedicat în mare parte abordării problemicii privind responsabilizarea subiectului vinovat de cauzarea prejudiciului ecologic ce are ca geneză o cauză specifică în contextul celorlalte existente, și anume problema de integritate teritorială a Republicii Moldova, generată de tendințele de separare teritorială manifestate de regiunea Transnistreană.

Actualmente, problema transnistreană este destul de cunoscută și mediatizată, atît la nivel național, cît și la nivel internațional, în ce privește cauzele, influențele și efectele negative ale acestei destrămări teritoriale reflectate asupra economiei, relațiilor sociale, politice și diplomatice. La toate aceste probleme se mai adaugă și cea a imposibilității statului de a exercita controlul asupra modului de folosire și exploatare a factorilor de mediu în stînga Nistrului, ceea ce constituie un impediment serios în realizarea obligațiilor statului nostru privind asigurarea unui mediu sănătos pentru cetățenii săi, reieșind din legile adoptate în acest sens², precum și pe plan internațional – respectarea drepturilor tuturor statelor vecine, dar și

pagubă care atrage răspunderea, constatarea daunei, în special cînd este vorba de efecte pe termen lung, la mare distanță ori cauzate de autori multipli, și, în sfîrșit, posibila ireversibilitate a prejudiciului.

² Potrivit art. 37 al Constituției Republicii Moldova, „fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive”. Conform prevederilor art. 30 din Legea privind protecția mediului înconjurător nr. 1515-XII din 16.06.1993, „statul recunoaște tuturor persoanelor fizice dreptul la un mediu sănătos”.

a statelor lumii în fața cărora Republica Moldova este responsabilă potrivit convențiilor, tratatelor și acordurilor internaționale la care este parte³.

În prima fază a studiului ne vom referi la problematica responsabilizării subiectului vinovat de cauzarea daunei ecologice atunci cînd acesta este un subiect (persoană fizică sau juridică, indiferent de statutul juridic sau forma de organizare) subordonat jurisdicției transnistrene, din perspectiva garantării drepturilor cetățenilor Republicii Moldova de pe ambele maluri ale Nistrului la un mediu sănătos și neprejudiciat din punct de vedere ecologic, precum și la curmarea faptelor ilicite care atentează la factorii de mediu ce constituie patrimoniul exclusiv al statului. Dacă, în anumite situații concrete, repararea prejudiciului ecologic devine imposibilă datorită specificității acestuia, existînd și unele deficiențe ale cadrului aplicativ, în situația de față, procesul respectiv devine și mai defectuos din cauza lipsei în totalitate a unor legi sau acorduri cu autoritățile transnistrene privind facilitarea accesului reciproc în scopul identificării sursei de poluare, a responsabilului care gestionează această sursă și tragerii acestuia la răspundere conform legislației Republicii Moldova, ce are la baza legea fundamentală.

³ Conform Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, dreptul la viață presupune respectarea vieții și integrității fizice. Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului înconjurător în context transfrontalier (Espoo, 25 februarie 1991), ratificată prin Hotărîrea Parlamentului nr. 1546-XII din 23 iunie 1993. Convenția privind efectele transfrontaliere ale accidentelor industriale (Helsinki, 17 martie 1992), ratificată prin Hotărîrea Parlamentului nr. 1546-XII din 23 iunie 1993. Convenția privind poluarea transfrontalieră a aerului la distanțe mari (Geneva, 13 noiembrie 1979), ratificată prin Hotărîrea Parlamentului nr. 399-XIII din 9 iulie 1995.

Însă, oricât ar fi de paradoxal, atunci când într-o țară există „două constituții”, adică Constituția Republicii Moldova și cea a autoproclamatei Republici Moldovenești Nistrene, cadrul legislativ aplicabil faptelor de poluare devine confuz și, de fapt, creează condiții favorabile instalării haosului și dezordinii. Situația devine mult mai complicată la nivel internațional, atunci când Republica Moldova își asumă unele angajamente față de statele vecine, ce se referă la întreprinderea măsurilor la nivel național privind neadmiterea poluării transfrontaliere.

Vom încerca să facem o descriere succintă a situației existente la nivel național în ce privește divergențele aplicării legislației de mediu atunci când sursa de poluare sau subiectul responsabil este localizat în stînga Nistrului. Avînd în vedere faptul că orice activitate economică constituie un risc sporit de poluare, iar regiunea transnistreană găzduiește un număr mare de uzine concentrate în principalele orașe, cum ar fi Tiraspol, Rîbnița și Tighina (Bender), impactul acestora asupra mediului ar deveni devastator în lipsa unui control riguros din partea organelor competente în acest domeniu. În cazul în care starea mediului din zonele învecinate acestor orașe (ne referim aici la cele din dreapta Nistrului, populate de cetățenii noștri, sau, mai corect spus, cetățenii ce locuiesc în localitățile altele decît cele transnistrene) atestă o calitate a mediului sub nivelul normal prevăzut de legislația în vigoare, problema determinării subiectului ce urmează să examineze litigiile generate de stuația descrisă mai sus devine destul de complicată. Potrivit unor relatări ale inspectorilor de mediu din orașul Rezina, există cazuri în care faptul poluării atmosferice sau a apei Nistrului este vizibil generată de o sursă

amplasată în stînga Nistrului, însă din cauza problemelor de acest gen, în această regiune a inspectorilor ce sînt angajați ai Inspectoratului Ecologic de Stat aceste fapte rămîn nesancționate.

În contextul dat, din cauza unor probleme de integritate teritorială, depistarea unor contravenții sau infracțiuni de mediu în faza de săvîrșire, precum și documentarea eficientă a acestora sînt aproape imposibile. Totuși, aceste fapte de poluare cauzează sistematic un prejudiciu mediului, precum și persoanelor care locuiesc în apropierea acestor surse⁴, iar ghinionul constă în faptul că persoanele respective sînt prejudiciate de subiecții ce și desfășoară activitatea în stînga Nistrului și care pot fi sancționați de așa-zisele ”organe de drept” ale Transnistriei, iar victimele poluării din dreapta Nistrului pot cere apărarea drepturilor de la organele de drept ale Republicii Moldova, iar între aceste două organe nu există colaborare. Adresarea cetățenilor prejudiciați la organele competente de soluționarea litigiilor ce rezultă din cauzarea prejudiciilor de mediu constituie un drept ce are ca temei legislația în vigoare, iar controlul în vederea neadmiterii unei poluări revine statului prin intermediul organelor subordonate⁵, reieșind din prevederile actelor legislative.

Astfel, dacă e să analizăm prevederile legislației naționale ce reglementează modul de sesizare a

⁴ Această situație este confirmată și în literatura de specialitate. Autotul M. Duțu consideră că la originea acceptării conceptului de „daună ecologică” se află teoria inconvenientelor de vecinătate, în sensul că, treptat, o asemenea teorie a lărgit noțiunea de *vecinătate geografică* la cea de *vecinătate socială*, prin introducerea conceptului de *patrimoniu comun*.

⁵ Spre exemplu, potrivit alin. 2 art. 30 al Legii nr. 1422 din 17.12.1997 privind protecția aerului atmosferic, “Controlul de stat în domeniul protecției aerului atmosferic este exercitat de către Inspectoratul Ecologic de Stat și serviciul sanitaro-epidemiologic, în modul stabilit de legislație”.

organelor de drept prin înaintarea acțiunilor în apărare și reparare, constatăm că persoana prejudiciată prin anumite fapte de poluare, ce atentează la valorile apărute de legea penală sau, după caz, cea contravențională, are dreptul la acțiune în justiție față de cel vinovat, chiar cu dreptul de a cere, în conformitate cu prevederile legislației civile⁶, repararea prejudiciului material cauzat. Prin urmare, ulterior apariției dreptului la acțiune, urmează a identifica organul de drept care va examina sesizarea respectivă, cu luarea în considerare și a normelor ce stabilesc competența materială și teritorială în examinarea acestor sesizări, iar aici, făcînd referire la problematica analizată în lucrarea de față, ne ciocnim de unele divergențe de aplicare eficientă a legilor ce vin să garanteze apărarea drepturilor cetățenilor din această zonă.

Așadar, potrivit legislației procesual penale [3. art. 40 alin.1], cauza penală se judecă de instanța în raza teritorială a căreia a fost săvîrșită infracțiunea, iar conform legislației procesual civile referitoare la competența teritorială [4. art. 38], acțiunea se intentează în instanța de la domiciliul pîrîtului, respectiv acțiunea împotriva unei organizații se intentează în instanța de la sediul ei sau al organului ei de administrație. Din acest context observăm că, în toate cazurile în care o persoană a fost prejudiciată din punct de vedere ecologic, ea va depune o petiție la organul sau instanța din raza teritorială unde își are domiciliu pîrîtul sau organizația ce se face vinovată de poluare. Iar în cazul în care aceștia se află pe teritoriul autoproclamatei Republici Moldovenești Nistrene,

⁶ Art. 1398 alin. 1 Cod civil: „cel care acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție este obligat să repare prejudiciul patrimonial, iar în cazurile prevăzute de lege, și prejudiciul moral cauzat prin acțiune sau omisiune”.

posibilitatea intentării unei acțiuni în instanțele ce înfătuiesc justiția în acest teritoriu se reduce la „zero”, iar prevederile legislației procesuale ce se referă la competența teritorială devin inaplicabile.

Această problemă, cu părere de rău, datează încă din anul 1992, când autoritățile din stînga Nistrului, prin violență și rezistență militară, s-au separat teritorial, creînd un cadru administrativ, juridic, precum și justiție proprie, nerecunoscută pînă în prezent de guvernul de la Chișinău și, respectiv, de nici un alt stat. Așadar, observăm că așa-zisa „putere judecătorească” din stînga Nistrului nu se subordonează Ministerului Justiției Republicii Moldova, cu toate că, în mod implicit, din prevederile Legii nr. 514 [7.], în care se menționează la art. 21 alin. 2 că „numărul total al posturilor de judecător include și numărul posturilor de judecător pentru instanțele judecătorești amplasate în stînga Nistrului”, rezultă că instanțele judecătorești din stînga Nistrului se subordonează din punct de vedere organizatoric Ministerului Justiției al Republicii Moldova. Este evident faptul că Republica Moldova actualmente întreprinde toate măsurile posibile în vederea asigurării integrității teritoriale, respectării drepturilor și libertăților cetățenilor de pe ambele maluri ale Nistrului, în acest sens fiind adoptată de către Parlamentul Republicii Moldova Legea nr. 173 [8], avînd ca obiectiv principal întărirea unității poporului, restabilirea integrității teritoriale a statului, crearea **spațiului juridic**, economic, de apărare, social, vamal, umanitar și a altor spații unice, precum și asigurarea păcii civice, încrederii, înțelegerii reciproce și concordiei în societate, stabilității, securității și dezvoltării democratice a statului.

În pofida acestei situații critice, statul nostru urmează să identifice

unele soluții reflectate în actele legislative, ce ar asigura apărarea eficientă a drepturilor cetățenilor din dreapta Nistrului, dar și asigurarea unui control riguros asupra activităților cu impact asupra mediului desfășurate în stînga Nistrului, în vederea realizării angajamentelor asumate față de statele vecine în urma semnării convențiilor și acordurilor privind mediul. Una din soluții ar consta în operarea unor modificări în legislația procesuală, iar aici ne referim la prevederile art. 39 și art. 40 din Codul de procedură civilă, care se referă la competența teritorială la examinarea de către instanțele de judecată a litigiilor ce rezultă din cauzarea daunelor ecologice. Actualmente, în art. 40 alin. 2 se menționează că „acțiunea în reparație a prejudiciului cauzat mediului înconjurător se intentează împotriva proprietarilor (posesorilor) de utilaje în instanța de la locul instalării utilajului, cu excepția cazurilor în care acesta este instalat în străinătate”.

De fapt, sîntem de acord cu logica și tactica elaborării normei în cauză sub aspect procesual, însă aceasta nu poate fi aplicată pe teritoriul transnistrean, în special partea normei ce stabilește titlul de excepție referitoare la cazurile în care sursa de poluare (instalația) este amplasată în străinătate, deoarece autoproclamată Republică Nistreenă nu este recunoscută ca stat străin. Deci, dacă e să pătrundem în esența problemei, atunci putem exemplifica o situație ce poate rămîne nesoluționată doar din cauza dezbinării teritoriale, fapt ce este specific și Republicii Moldova.

Astfel, în cazul în care persoanei i s-a adus un prejudiciu în urma săvîrșirii unei infracțiuni ecologice, aceasta va depune o acțiune în depistarea și tragerea la răspundere a făptuitorului, precum și repararea prejudiciului material. Această acțiune poate fi depusă la inspectora-

tul de poliție din raza teritoriului în care victima își are domiciliu, avînd în vedere că nu este cunoscut făptuitorul și nici locul amplasării sursei de poluare, iar acesta va constata fapta, prejudiciul, va intenta o cauză contravențională sau penală, după caz, cu transmiterea acesteia după finisare de către procuror în instanța de judecată.

Aceeași situație este valabilă și în cazul în care despre comiterea unei infracțiuni ecologice este sesizată agenția ecologică din teritoriul respectiv. Aici, de fapt, apare și întrebarea în care din instanțe, conform principiului teritorialității, va fi remisă cauza penală, dacă pe timpul urmăririi penale s-a stabilit că sursa de poluare este instalată în stînga Nistrului, iar, potrivit legislației procesual-penale, cauza penală se judecă de instanța în raza teritorială a căreia a fost săvîrșită infracțiunea, cu atît mai mult că și legislația procesual-civilă spune că „acțiunea în reparație a prejudiciului cauzat mediului înconjurător se intentează împotriva proprietarilor (posesorilor) de utilaje în instanța de la locul instalării utilajului”. În acest sens, propunem să fie revăzută legislația procesuală în materie de competență teritorială, atunci cînd litigiul este generat de cauzarea unei daune ecologice, în scopul admiterii soluționării acestor litigii la instanța de la locul daunei, cu atît mai mult că Codul de procedură civilă, prin art. 39 alin. 9⁷,

⁷ Potrivit acestei norme ce reglementează competența la alegerea reclamantului, acțiunile în reparație a daunei cauzate bunurilor unei persoane fizice sau ale unei organizații pot fi intentate și în instanța de la locul daunei. Însă, avînd în vedere că, conform legislației civile, din categoria bunurilor fac parte atît bunurile mobile, cît și cele imobile, în cazul poluării unui teren (bun imobil) proprietate privată proprietarul poate înainta acțiune conform acestei norme la locul daunei, adică în instanța de la domiciliul acesteia, atunci cînd terenul e amplasat în localitatea în care își are domiciliu persoana prejudiciată material.

admite o situație similară în cazul acțiunilor în reparație a daunei cauzate bunurilor unei persoane. În acest caz este evident că urmează a fi operate unele modificări și la art. 40 alin. 2 din CPC, în sensul ca această normă să facă trimitere la o normă specială ce urmează a fi elaborată și aplicată doar în localitățile situate pe malul drept al Nistrului.

Astfel, în pofida faptului că obstacolele în calea exercitării și apărării dreptului la un mediu sănătos sînt numeroase, totuși există și multe pîrghii în apărarea acestor drepturi, aceste pîrghii fiind la dispoziția organelor responsabile și nu numai. În conformitate cu prevederile art. 30 lit. g) din Legea nr. 1515/1993, statul recunoaște tuturor persoanelor fizice dreptul la un mediu sănătos, în care scop asigură, în conformitate cu legislația în vigoare, *dreptul de a se adresa, direct sau prin intermediul unor organizații, partide, mișcări, asociații, autorităților pentru mediu, administrative sau judecătorești pentru a sista acțiunile care aduc daune mediului, indiferent dacă agenții economici vor fi sau nu prejudicați în mod direct.*

Un aspect, care nu poate fi trecut cu vederea și, de fapt, vine să confirme prioritatea dezvoltării economice, tehnologice și industriale, care de multe ori constituie cauza unor prejudicii ecologice devastatoare, în raport cu alte valori sociale, se referă la acțiunile Guvernului Republicii Moldova, care a votat la 20.03.2014 modificări la politica bugetar-fiscală, prin care a scutit de achitarea plăților vamale și pentru poluarea mediului agenții economici din regiunea transnistreană. Aici observăm că, pe lîngă toate problemele create de dezbinarea teritorială cauzată de partea transnistreană, inclusiv la capitolul protecția mediului,

statul, prin politica sa, admite unele greșeli. În cazul de față ne referim la scutirea de taxa de mediu în condițiile în care această taxă constituie o șansă în plus ce oferă posibilitatea suplînirii fondului ecologic de stat cu surse financiare indispensabile activităților de prevenire și regenerare a factorilor de mediu prejudiciați.

Recenzent:

Ștefan BELECCIU,
doctor în drept,
conferențiar universitar

Referințe bibliografice

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, în vigoare din 27.08.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 18.08.1994.
2. Codul civil al Republicii Moldova/Legea nr. 1107-XV din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 82-86 din 22 iunie 2002.
3. Codului de procedură penală, nr. 122 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 104-110 din 07.06.2003.
4. Codul de procedură civilă, nr. 225 din 30.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 111-115 din 12.06.2003.
5. Legea privind protecția aerului atmosferic, nr. 1422 din 17.12.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 44-46 din 21.05.1998.
6. Legea privind protecția mediului înconjurător, nr. 1515-XII din 16.06.1993. În Monitorul Parlamentului, nr. 10 din 01.10.1993.
7. Legea privind organizarea judecătorească, nr. 514 din 06.07.1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 58 din 19.10.1995.
8. Legea cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stînga

Nistrului (Transnistria), nr. 173 din 22.07.2005. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 101-103 din 29.07.2005.

9. M. Duțu. Dreptul mediului. București: Editura C.H. Beck, 2010.